

Artuš Černík: UMĚLECKÝ PROTIKOMUNISTICKÝ MANIFEST

(K manifestu Literární skupiny v časopise Host, čís. 1, roč. II.)

Článeček, v němž s. Černík zaujal stanovisko k manifestu Literární skupiny brněnské (Götz, Chaloupka, Blatný atd.) o její „naději, víře a práci“, uveřejňujeme sice, třebaže „manifest“ Skupiny považujeme za zcela bezvýznamný a nevyžadující si polemiky. Jde o projev několika spisovatelů moravských, jež doba žene k socialismu, ale v jejichž práci jsme dosud ničeho socialistického nenašli a kteří svůj poměr k socialismu formulují číře buržoazní manýrou. Skupina (resp. F. Götz) zaujala také stanovisko k marxismu — ale to, jak je zaujala, vylučuje zcela diskusi. Skupině nedělalo těžké hlavy, jak marxismus odsoudit. Jen když jej odsoudí! Arciť že mohli pak celý marxismus rozmetat na kopytech, rozumějí-li mu tak povrchně, jako by spočíval na prostém výkladu, že hospodářský vývoj je *jedíným* činitelem společenského vývoje. Ale kdopak to jakživ slyšel nebo četl? — Bylo by si myslit, že spisovatelé, kteří chtějí něco potírat, budou přinejmenším obeznámeni s věcí natolik, aby se nedopouštěli omylů tak hrubých a těžkých, až z toho bolí hlava. Není-li takové minimum svědomitosti u Literární skupiny, nemohou si její manifesty dělat nároku většího, než jaký přiznáváme všem osobním projevům, jež si několik literátů činí navzájem a pro sebe.

bj.

Když Marx a Engels napsali Komunistický manifest, bylo to nejen hospodářsky zdůvodněno, nýbrž učiněno s celou tvrdostí politiků a slohem reálným a pádným. Tito dva velcí předchůdci hospodářského, politického a kulturního komunismu nezúžili svého pozorování na malý úsek veřejného života, nezastřeli si [oči] falešnými skly s obroučkami konkrétních faktů, a mluvíce k nejuvědomělejší třídě společnosti, nemluvili o „naději, víře a práci“, nýbrž o Metternichovi, ca-

rovi, objevení Ameriky a obeplutí Afriky, kolonizaci a koloniích, tovarech, manufaktuře a velkopřůmyslu, páře a strojích, továrníkovi a proletářích a závislosti duševní produkce na změně materiální, a aniž se tu jen jednou máty dva pojmy, dán mužný program celé třídy. Bez kulatosti a lichocení na tu či onu stranu, soucitnosti, apelu na srdeční přecitlivělost vyšel před 70 lety manifest, aby byl zneužit v naší době oportunisty politickými (Kautsky a sociální demokracie) i uměleckými (Duhamel, Vildrac, Literární skupina na Moravě), těmito směšnými snílky či zločinnými podvodníky, zředěn, učiněn nesrozumitelným, mystičtějším než samo církevní kázání.

Je jen přirozeným důsledkem dělníkov a lidového vkusu, že odmítá vůbec i jen diskusi o rozbředlých projevech nevýznamných činitelů dnešního zápasu ze stanoviska intelektuálova, jenž více se musí starat o napsané; jde ale o to, poukázat na slovíčkářskou a mátožnou šalbu skupin, jež by spíše náležely do časů křesťanského horování než do věku transatlantických parníků.

Dějiny jdou totiž nejen podle slov, nýbrž podle činů železným krokem, a zajisté dnes více učiní pro svět ten, kdo bude blíže a v samém centru bezprostřední skutečnosti, tedy spíše společnost vyhraněná a bojovná, než skryté existence zasněné do nálad; spíše ovšem společnost lidí praktických, jejichž ruce nosí cihly na stavbu, jejichž pero pracuje statistikou, kreslí a měří plány lodí, průplavů, tratí, než společnost těch básníků, malířů a estétů, kteří ještě věří, že jejich náměšičná díla uspiší převrat a diktaturu proletariátu. Noviny, ceny mouky a nedostatek masa, neúrody, ráz a druh úřadů, vládní režim, mírové a stranické konference, nezaměstnanost, skutečnosti, životní podmínky — to tisíckrát více učiní pro budoucnost než kniha, již čte nepatrný zlomek promile všeho bílého a barevného obyvatelstva země. Připusťme, že v poválečné orientaci jsme našli krutá slova pro civilizaci, amerikanismus a technické divy. Při prvním pohledu do blýskání děl a vyzařování reflektorů, při prvním slechu hrčení sanitních

automobilů zapochoyboval ne jeden intelektuál o sporné ceně a vratké moci hypercivilizace. Kdysi vše napohled vzbuzovalo úžas, hrdost 20. století, znamenáního Edisonem, Marconim a Zeppelinem, podmořským člunem — a náhle toto vše „ve službách lidstva“: i mechanismus strojů i mechanismus úřadů, přesnost a jistota se octly v dispozici lidí proti lidem. Z toho vznikla všeobecná nedůvěra na jedné straně k divům civilizace, na druhé straně upřílišněná důvěra v sílu a schopnost a solidaritu lidí. Člověk, srdce, láska, naděje a víra se staly vhodnými idoly demokracie, jejích politiků a jejích básníků. Tento dvojí klam neobstál, tento dvojí falešný obraz se rozplynul jak v doteku lučavky, byv uveden na pravou, to jest bezpodstatnou míru marxismem. Neboť není třeba odsoudit civilizaci: je třeba jí a jejích výrobních prostředků dobyt, vyvlastnit a ovládnout [je]. Nejde o Člověka s Krvavým a Cítícím Srdcem, jde o třídu uvědomělou, připravenou, metodicky vytlačující Člověka, zbožňujícího příliš sebe, neplodný klid a neproduktivní rodinu.

Tak ovšem neobstojí před vámi tato hyperstylizovaná květnatá sebeoslava Literární skupiny v stylizaci páně Götzové, autora a množitele „Anarchie v nejmladší české poezii“, který na konci tohoto sešitku Hosta v azurné obálce připojil pro bezpečnost výklad této zavržitelné filosofie a estetiky.

Je-li těžko vyvracet jeho víru v srdce, čímž bychom se octli na poli anatomickém, nebo heslo „táhnutí ke středu“, jež Newton neomylně vymezil; seřadme stručně tuto snůšku bludů, halčících historickou skutečnost.

1. Nehledíc k jasné ozvěně mnohých tezí, jež si dal Devětsil už při svém zrodu, je prohlášení Literární skupiny originální v měšťáckosti, v obojetnosti, slučujíc suchá fakta jako proletář, hospodářská revoluce, socialista s humanismem, vášnivým kultem mravních hodnot, kosmickým sbratřením lidstva, což je neslučitelné.

2. Literární skupina nevěří v dějinný fatalismus, v předurčenou nutnost průběhu vývoje světového k sociální revoluci hospodářské. Tím už opouští území tvrdého a moderního

třídního boje. Tato negace nemůže být vyvážena sebevášnivějším kultem atd. Zřejmé přecenění myšlenkového světa na úkor materialismu.

3. Poezie Literární skupiny je prý tedy realismem, prosvíceným sociální utopií. vzdaluje se prý překultivovanosti dekadentní atd. Ano, ano... Až je neslušné to vzdalování od kolébky, v níž leží mrtvě narozený expresionismus. Je prý primitivní a klasická. Slýcháme, že je lehké být primitivní, když jsme spadli do hluboké stoky a voláme o pomoc.

4. Podepsaní autoři pozdravují konečně bratrsky všechny sociální básníky celého světa. (Viladra, Rutteho...) Komunistů, kteří ovšem nejsou ani sociálními, ani humanitními, ani básníky v minulém slova smyslu, se to netýká.

5. P. Götz objevil rovněž krizi marxismu, neboť tento systém už nevyhovuje. Zajisté měšťáctvu marxismus nemůže vyhovovat. Marxismus je prý také tuze mechanický. P. Götzovi totiž unikl mechanický řád výroby a spotřeby, řád strojů, ba i mechanická závislost jeho samého na nových svazcích německé filosofické teorie a umění... Ale to mi odpusťte, že nový člověk věří v svět polyfonický. Mám vážně za to, že věří spíše gramofonu a aeroplánu. O osvobození mravním a duševním může konečně mluvit společnost, jež se osvobodila od knih, jako jsou Tři, Brázda v duši apod. Somnambulismus, francouzské zvyky lásky jsou spíše zatížením než osvobozením. Třídní boj má čistší věci na programu.

6. Konečně nelze souhlasit s rozvrhem umění na trojí koncepci. Stačí dvě: měšťácké, ono, jež je charakterizováno „strašnou slabostí duše“ (viz báseň před určitým politickým vyznáním) a proletářské. Útok na Devětsil pro jeho obnovu literatury živé, románové, senzační (bufalobílek, nickcarterovek, vernovek, brethartovek) je důkazem, jak papíroví jsou zástupci tohoto uměleckého směru. Umění prý nesmí být děvkou třídy. Pryč tedy se zálibou našich vesnických žen, jež čtou kalendáře, protože je tu ještě plno mízy a obraznosti a děje! Pryč se židlemi rovnými, jež hoví naší zemdlenosti. Dělejte židle špičaté a rohaté. Literární skupina nebude

z umění dělat děvky, to již nejde, učinilať z něho metresu, celou bledou a hubenou, unuděnou a navoněnou.

7. Poznámka o psychologismu je sice opakováním našich ostrých slov u příležitosti dnešního divadla, ale cítíte, jak je to nalepeno na esaji přímo v kudrlinkách psaném.

A z této vyumělkované negace, z tohoto rozumářství má vzejít umění? Pro koho? Pro proletáře? Anebo jen pro slečinky?

Smrt bolestí — úspěchy železných nervů

Myslete si obyčejnou dekoraci: dům v ulici plné hromobití a klení, usmívání a setkávání se. Řada sendvičmenů nese reklamy obchodů, kin a dancingů a barů. Úředníci a strážníci, káry a automobily, drožky a tramvaje jdou a jedou a slunce spouští záplavu jasu do všeho. Je odpoledne před podzimem. Večerní vydání deníků se ocitá v našich rukou. Čteme. Čteme, abychom znovu svírali pěsti nad kapitalistickými troufalostmi. A tu se rozpomínáme náhodou u jedné svítilny, přebytečné ještě v této časně odpolední hodině jako telegrafický drát, jímž právě neletí depeše, jak jsme přišli do velikého města poprvé. Nerozuměli jsme mu, záviděli jsme jistoty a klidu odměřených obličejů, jistého kroku, byli jsme ztraceni a v tomto domě v ulici plné řvaní, slibování, sdílení a opovážlivého přezírání jsme v poschodí složili hlavu do rukou a byli jsme směšně zoufalí.

A město nás zocelilo. Jsme jedni z každodenních kupců párkačky a my jsme to, kteří do vás vrážejí, jakmile se obíráme svými novinami.

Jsme si jisti jako kdokoli z ulice. Nenosíme sice tiše zavazadel jako veřejní posluhové, nevlečeme káry jako bezprávný učedník z obchodního domu, nechodíme v stejnokroji jako strážník, průvodčí nebo liftboy, děláme ale umění pro vás všechny. Je soukromou věcí každého z nás, jsme-li fotbalisty, tanečnický, plavci, alpinisty, cyklisty či filatelisty, píšeme-li